

2020

EUSRAT

műhelytanulmányok

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

2020

EUSTRAT

műhelytanulmányok

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Impresszum

**A Nemzeti Közzolgálati Egyetem
Eötvös József Kutatóközpont
Európa Stratégia Kutatóintézet kiadványa**

Szerkesztőbizottság

Bagi Nikoletta Dóra
Pató Viktória Lilla
Schmidt Laura
Tóth Bettina

Lektor:

Dr. Navracsics Tibor

A szerkesztőség címe: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

A szerkesztőség e-mail-címe: schmidt.laura@uni-nke.hu

Weboldal: <https://eustrat.uni-nke.hu>

Kiadó: Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Ludovika Egyetemi Kiadó

Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

A kiadásért felel: Deli Gergely rektor

Olvasószerkesztők: Bujdosó Hajnalka, Gergely Zsuzsánna, Resofszki Ágnes

Tördelőszerkesztő: Stubnya Tibor

Tartalom

Szerzők rövid szakmai életrajza	6
---------------------------------	---

Biztonság- és védelempolitika

Tárnok Balázs

A Bizottság bemutatta a migrációs paktum új tervezetét – továbbra is a migráció menedzselése és nem annak megállítása a cél	12
---	----

Miszlivetz Áron James

Elnöki ügyek: transzatlanti partner vagy védelmi szövetséges?	19
---	----

Demokrácia és jogállamiság

Navracsics Tibor

Demokrácia és járvány	23
-----------------------	----

Gát Ákos Bence

Az Európai Unió és a jogállamiság: az elmúlt évtized trendje	28
--	----

Petri Bernadett

Münchhausen báró a mocsárban – Az Európai Parlament áprilisi távolsági plenáris ülése a koronavírus elleni küzdelemről	37
--	----

Pató Viktória Lilla

EYE 2020 – az Európai Ifjúsági Rendezvény és a részvételi demokrácia	44
--	----

Navracsics Tibor

Beszéd az Európai Unió állapotáról	51
------------------------------------	----

Kalas Vivien

Közérdek vagy önérdék? – Az Európai Parlament választási reformról szóló javaslata	54
--	----

Digitalizáció, innováció és tudományfejlesztés

Pató Viktória Lilla

Nemek közötti egyenlőtlenség a digitális térben, a Digital Gender Gap	58
---	----

Pató Viktória Lilla

Újabb mérföldkőhöz érkezett az Európai Bizottság a Digitális Európa felé vezető úton	63
--	----

Gazdaság és pénzügy

Máthé Réka Zsuzsánna

Skizofrén csiga a nyeregben?	69
------------------------------	----

<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>	
A német nemzeti érdekek összeütközése a lopakodó föderalizmussal	74
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>	
Mire lesz több és mire kevesebb pénz?	78
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>	
Felértékelődött a régiók szerepe	82
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>	
K mint katasztrófa?	85
<i>Kalas Vivien</i>	
Bizottsági jelentés egy erősebb Európáért	88
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>	
Szegény Európa egyre szegényebb	92
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>	
Csőbörből vödörbe: krízisből válságba?	96
<i>Petri Bernadett</i>	
Lehetetlenre nem szabad vállalkozni – uniós zöldpolitikai célok és a kisvállalkozások jövője	99

Kisebbségpolitika

<i>Varga Csilla</i>	
Megemlékezés vagy ünneplés? – Trianon a szomszédainknál	105

Oktatás és kultúra

<i>Kalas Vivien</i>	
Tanulmányi mobilitás: tovább nő a különbség Kelet- és Nyugat-Európa között?	109
<i>Kalas Vivien</i>	
Az európai oktatáspolitikai új irányvonalai	113
<i>Kalas Vivien</i>	
A tagállamok oktatási és képzési eredményei a 2020-as célok tükrében	117

Szomszédságpolitika

<i>Miszlivetz Áron James</i>	
Zágrábtól Záhgrábig: Csúcson a Nyugat-Balkán?	121

Uniós intézmények

<i>Petri Bernadett</i>	
Képviselői immunitás az Európai Parlamentben – A mentelmi jog alkalmazásának aktualitásai	124

<i>Petri Bernadett</i>	Érzékcsalódás vagy integrációra mért ütés – miről is szól tulajdonképpen a Német Szövetségi Alkotmánybíróság döntése?	134
<i>Petri Bernadett</i>	Luxemburg kontra Strasbourg – jogértelmezési bizonytalanságok a tranzitóna vitában	144
<i>Petri Bernadett</i>	Ockham borotvája a Jogi Bizottságban – az új biztosjelöltek összeférhetlenségi vizsgálata	158
<i>Petri Bernadett</i>	Az Európai Parlament és a kiéheztetés politikája – néhány gondolat Katarina Barley nyilatkozatának margójára	164
<i>Petri Bernadett</i>	Időközi alelnökválasztás az Európai Parlamentben és a D'Hondt-rendszer aktualitásai	171
<i>Petri Bernadett</i>	Az Európai Unió 2020-ban V. – Az Európai Parlament	177

V4

<i>Tárnok Balázs</i>	Milyen hatással lesz az új szlovák kormány a V4-es együttműködésre?	186
----------------------	---	-----

English studies

<i>Áron James Miszlivetz</i>	Reimagining European Enlargement: A New Way Forward?	192
<i>Balázs Tárnok</i>	Impact of the Coronavirus on ECI Procedures – Will the Commission Extend Deadlines?	195
<i>Áron James Miszlivetz</i>	External Remedy for a Pandemic: Supporting the Eastern Partnership	201
<i>Áron James Miszlivetz</i>	Macro-financial Assistance in Challenging Times: The EU in Ukraine	205
<i>Balázs Tárnok</i>	Slovakia Still Applying the Beneš Decrees – Principle of Collective Guilt in the European Union	210
<i>Áron James Miszlivetz</i>	Western Balkans at the Door: The New Enlargement Package	217

Szerzők rövid szakmai életrajza

Gát Ákos Bence a Párizsi Sciences Pón, a Strasbourgi Egyetemen, a Paris 1 Panthéon-Sorbonne Egyetemen és az ENA-n szerzett jogász, politológus és közigazgatási diplomákat, egy évig tanult ösztöndíjasként a barcelonai Pompeu Fabra Egyetemen. 2011-ben megalapította a Duel Amical – vitapolitika.hu nemzetközi internetes vitamagazint. 2014-től az Igazságügyi Minisztérium munkatársa és a Szegedi Tudományegyetem óraadója. Kutatóként dolgozott a Századvég Alapítványnál, valamint jogi tanácsadóként az Európai Parlament elnöki kabinetében. 2018-ban lefordította Bertrand Mathieu francia alkotmányjogász professzor *A jog a demokrácia ellen?* című könyvét, 2019-ben saját könyve jelent meg *Küzdelem az Európai színtéren – a Magyarországgal szembeni „jogállamiság”-kritika feltáratlan összefüggései* címmel.

Tudományos tevékenységét 2019-től a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen folytatja doktoranduszként és az Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézet (EUSRAT) kutatójaként.

Szakterületei közé tartoznak a francia–magyar kapcsolatok, az európai jog és az európai politika, fő kutatási témája az európai uniós jogállamiság-politika.

Kalas Vivien 2019-ben szerzett diplomát az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának politológia alapszakán. 2021-ben fejezte be tanulmányait az ELTE ÁJK politikatudomány mesterszakán.

2021 szeptemberétől az ELTE ÁJK Politikatudományi Doktori Iskolájának PhD-hallgatója.

2020 januárjától a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézetének (EUSRAT) munkatársa.

Főbb kutatási területei közé tartozik az Európai Tanács döntéshozatala, az európai uniós demokrácia, a jogállamisági kérdések, illetve az Európai Unió oktatáspolitikája.

Dr. Máthé Réka Zsuzsanna PhD előbb kommunikációt, valamint német nyelvet és irodalmat tanult, később okleveles közgazdász végzettséget szerzett közintézmények menedzsmentje szakirányon a Michigan State University és a Babes-Bolyai Tudományegyetem közösen működtetett mesterképzésén. Tanulmányait a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori Iskolájában

Tanulmányi mobilitás: tovább nő a különbség Kelet- és Nyugat-Európa között?

Az Európai Unió keleti és nyugati fele nem csupán a történelmi múltnak köszönhetően, de gazdasági fejlettségben és életszínvonalban is különbözik egymástól. A hallgatói mobilitás lehetne az egyik eszköz ennek leküzdésére, ám a jelenleg zajló folyamatok alapján erre nem sok esély mutatkozik.

Az oktatás ügyével sokáig nem foglalkoztak a tagállamok közösségi szinten, a változás az 1970-es években, részben az első olajválság hatásainak köszönhetően következett be, amikor is a politikusok felismerték, hogy a versenyképesség és a gazdasági növekedés biztosításához elengedhetetlen a humán erőforrásba való befektetés. Ettől az időszaktól kezdődően egyre nagyobb hangsúlyt kapott ez a szakpolitika, 1987-ben több programot is indított az Európai Bizottság ezen a területen. Az oktatáspolitikai uniós szinten hivatalosan az 1992-ben elfogadott, Európai Unióról szóló szerződésben¹ jelent meg. A maastrichti szerződésnek is nevezett dokumentumban közösségi feladatként a minőségi oktatás fejlesztését határozták meg, a tagállamok közötti együttműködés elősegítése révén. Ezen döntés mögött többféle megfontolás is húzódott. Az oktatás, a más tagállamban való tanulás ugyanis nemcsak a gazdasági fejlődéshez járul hozzá, de csökkenti az országok, és azokon belül a társadalmi csoportok közti különbséget, a fiataloknak több lehetőségük nyílik a munkavállalásra, valamint erősíti az európai polgárok közösségtudatát is, amely megszilárdítja az Unió egységét.

Bár az Európai Unióban az oktatáspolitikai nemzeti hatáskörben van, aminek értelmében az EU csupán koordináló, kiegészítő tevékenységet végezhet, kezdeményezései rövid időn belül mégis nagy népszerűsége tettek szert. Az egyik legsikeresebb ezek közül az Erasmus+ elnevezésű program, amely egyfelől a felsőoktatásban tanulókat segíti hozzá, hogy más ország intézményeiben is folytathassanak tanulmányokat, másfelől a sport, ifjúságügy és képzés számára nyújt támogatást. Az ösztöndíjak révén a kevésbé jó gazdasági helyzetű államok – így a kelet-közép-európai térség – polgárai is nagyobb arányban

¹ European Communities: *Treaty on European Union (92/C 191 /01)*. Official Journal of the European Communities (1992. július 29.).

tudtak tapasztalatokat szerezni külföldön. Mindez pedig azt eredményezte, hogy az Európa nyugati és keleti fele között meglévő társadalmi különbségek is csökkentek. Annak érdekében, hogy ez folytatódhasson, az Európai Bizottság 2018-ban arra tett javaslatot,² hogy a következő, 2021-ben kezdődő többéves költségvetési ciklusban 30 milliárd euróra növekedjen az Erasmusra szánt keretösszeg, amely megközelítőleg 12 millió fő támogatását tenné lehetővé. Ezzel több mint kétszeresére emelkedett volna a forrás, hiszen a 2014 és 2020 közötti időszakban 14,7 milliárd eurót fordítottak a programra. Ahogyan Navracsics Tibor, az akkori oktatásért, kultúráért, ifjúságért és sportért felelős biztos fogalmazott, a testület célja az, hogy az Erasmus+ minél több fiatal számára váljon hozzáférhetővé, a földrajzi különbségek további mérséklése okán pedig növelnék a kelet-közép-európai polgárok számára az egy főre jutó ösztöndíj mértékét. Az elmúlt néhány hét eseményei azonban arra engednek következtetni, hogy e célok legfeljebb csak korlátozottan valósulhatnak meg, és féltő, hogy a társadalmi különbségek a kontinensen még jobban kirajzolódnak majd.

Az Ursula von der Leyen vezette Európai Bizottság május 27-én ismertette új javaslatát a többéves pénzügyi keretre vonatkozóan, amelyet a koronavírus-járvány hatásai nyomán dolgozott át. Fókuszában a gazdasági károk enyhítése áll, a forrásátcsoportosítások pedig az oktatás területét is érintik. A legutóbbi tervek szerint³ 24,6 milliárd eurót szánának az Erasmus+ programra a következő hét évben, amely összeg az első javaslathoz képest 18%-kal kevesebb, és tekintve, hogy még tart az egyeztetés a költségvetésről a tagállamok között, fennáll a lehetősége annak is, hogy további csökkentés lesz. Ilyen módon az előző Bizottság ambiciózus terve nem tud teljesülni, a szűkebb pénzügyi keret kevesebb hallgató támogatására ad lehetőséget, és a fiatalok közötti, eltérő anyagi háttérből fakadó különbségek ezt követően is fennmaradnak.

A felsőoktatásban tanulóknak az Egyesült Királyság (EK) két közelmúltbeli bejelentése szintén nehézségeket jelenthet. A brit kormány egy olyan tanulmányi mobilitási program bevezetésén gondolkodik,⁴ amely alternatívája lehetne az Erasmusnak a brexit utáni időszakban. Ennek keretében az államok

² Európai Bizottság: *Javaslat az „Erasmus” elnevezésű uniós oktatási, képzési, ifjúsági és sport-program létrehozásáról és az 1288/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről* (2018. május 30.).

³ European Commission: *Key Instruments Supporting the Recovery Plan for Europe* (2020. május 27.).

⁴ Christina Gallardo: *Britain Preps Global Alternative to EU's Erasmus Scheme*. *Politico*, 2020. június 20.

Tanulmányi mobilitás: tovább nő a különbség Kelet- és Nyugat-Európa között?

szélesebb körével – így például Brazíliával és Nigériával is – kötne az Egyesült Királyság kétoldalú szerződéseket, és a szándékok szerint nem egy központi költségvetésből történne a program finanszírozása, hanem a küldő nemzetek támogatnák saját polgáraikat. A 2020-as év átmeneti időszakot jelent az EU és az EK kapcsolatában, a tárgyalások folynak, következésképpen a szigetország még dönthet úgy, hogy továbbra is részese kíván maradni az Erasmusnak. Ez indokolt is lenne, ugyanis az Egyesült Királyság mind kibocsátó, mind fogadó államként fontos szereplője a kezdeményezésnek. Amennyiben mégis új megállapodásokat kötne az Erasmus keretein kívül, úgy az uniós tagországnak egyszerre kellene az EU központi költségvetésébe és azon hallgatók után fizetnie, akik brit egyetemeken akarnak tanulni. Mindez pedig ismét csak a szegényebb családokra, államokra ró leginkább terhet, ott tudnak majd kevesebben élni a lehetőséggel.

A társadalmi és földrajzi különbségek még inkább kiéleződnek, ha az Egyesült Királyság kormánya 2021-től valóban megemeli az uniós diákok által fizetendő tandíját. Ez idáig az Európai Unióból érkező hallgatók ugyanazt az összeget fizették tanulmányaikért, mint a brit állampolgárok, vagyis éves szinten 9250 fontot (közel 3,6 millió forintot), a kiadások fedezésére pedig a diákhitel felvételének lehetősége is biztosított volt számukra. A többi nemzetközi tanuló átlagos tandíja 16 000 font (6,2 millió forint) volt⁵ a legutóbbi tanévben, de ez az összeg a legdrágább egyetemen az évi 36 000 fontot (14 millió forintot) is elérhette,⁶ és részükre az állami támogatás sem elérhető. A felsőoktatásért felelős miniszter bejelentése alapján⁷ 2021 őszétől ez utóbbi feltételekkel kell számolniuk az uniós polgároknak is, kivételt képeznek azonban az Írországból érkezők, illetve azok az EU-s állampolgárok, akik az átmeneti időszakban letelepedési engedélyt kaptak. 2018-ban 143 025 fő utazott⁸ az Európai Unió valamely országából az Egyesült Királyságba azért, hogy felsőfokú tanulmányokat folytasson, közöttük nagy számban voltak a kelet-közép-európai térségből is. A megnövekedett tandíjak minden európaít hátrányosan érintenek, ám az életszínvonalbeli különbségek okán nagyobb hatást újfent a kontinens keleti felén élőkre gyakorolnak.

Ezek a tényezők jó lehetőséget nyújtanak arra, hogy az államok és az EU vezetői az – egyébként valóban súlyos – gazdasági kihívások kezelése mellett

⁵ John Morgan: English Universities Mull Lower Fees for EU Students post-Brexit. *The World University Ranking*, 2020. február 6.

⁶ Euractive: *EU Students to Face Higher Fees for English Universities* (2020. június 24.).

⁷ UK Parliament: *Michelle Donelan's Statement: Student Support in England* (2020. június 23.).

⁸ Lásd: www.studying-in-uk.org/international-student-statistics-in-uk/

elgondolkodjanak arról, mit is jelent valójában a szolidaritás, a társadalmi befogadás és az egységes Európa fogalma.

2020. június 29.

Felhasznált irodalom

- Euractive: *EU Students to Face Higher Fees for English Universities* (2020. június 24.). Online: www.euractiv.com/section/uk-europe/news/eu-students-to-face-higher-fees-for-english-universities/
- Európai Bizottság: *Javaslat az „Erasmus” elnevezésű uniós oktatási, képzési, ifjúsági és sportprogram létrehozásáról és az 1288/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről* (2018. május 30.). Online: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:-147de752-63eb-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0016.03/DOC_1&format=PDF
- European Commission: *Key Instruments Supporting the Recovery Plan for Europe*. (2020. május 27.). Online: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/factsheet_2_en.pdf
- Gallardo, Christina: *Britain Preps Global Alternative to EU’s Erasmus Scheme*. *Politico*, 2020. június 20. Online: www.politico.eu/article/britain-preps-global-alternative-to-eus-erasmus-scheme/
- Morgan, John: *English Universities Mull Lower Fees for EU Students post-Brexit*. *The World University Ranking*, 2020. február 6. Online: www.timeshighereducation.com/news/english-universities-mull-lower-fees-eu-students-post-brexit
- UK Parliament: *Michaelle Donelan’s Statement: Student Support in England*. (2020. június 23.). Online: <https://questions-statements.parliament.uk/written-statements/detail/2020-06-23/HCWS310>
- Treaty on European Union (92/C 191 /01)*. Official Journal of the European Communities (1992. július 29.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=HU>

Az EUSTRAT Műhelytanulmányok a Nemzeti Közszerológati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézet munkatársainak azon gyorsjelentéseit tartalmazza, amelyek meghaladják egy blogbejegyzés terjedelmét, tanulmányok előtanulmányaiként szolgálnak. Célunk, hogy minél aktuálisabb témákat dolgozzunk fel, kutatási részeredmények bemutatásával. Az elemzések az Európai Bizottság struktúrájának megfelelően a magyarországi viszonylatban is kiemelten kezelt szakpolitikákat fogják össze, úgymint a biztonság- és védelempolitika, a demokrácia és jogállamiság, a digitalizáció, a gazdaság és pénzügy, a kisebbségpolitika, az oktatás és kultúra, valamint a szomszédsg- és bővítéspolitika.

A tanulmánykötetet ajánljuk az Európai Unió iránt érdeklődő szakmai közvélemény számára, amely az európai integrációról való intenzívebb kommunikációt szolgálja magyar és angol nyelven egyaránt.

The EUSTRAT Working Papers contains quick reports from the researchers of the Europe Strategy Research Institute of the Eötvös József Research Center at the University of Public Service, which exceed the scope of a blog post, and serve as preliminary studies. Our goal is to process current topics by presenting partial research results. In line with the structure of the European Commission, the analyzes bring together policies that are a priority in Hungary, such as security and defense policy, democracy and the rule of law, digitalisation, economy and finance, minority policy, education and culture, neighborhood and enlargement policy.

I recommend the working papers to the professional public interested in the European Union, which serves for more intensive communication about European integration in both Hungarian and English languages.